

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 5.

V Ljubljani, 1. marcija 1875.

Tečaj XV.

„Tovariš“ tovarišem.

Po bridkih skušnjah zmordeni so slovenski liberalci popustili polemiko s Staroslovenci, slogo in skupno delovanje povdarjajo in so vsaj sedaj, ko vidijo, da sicer národna stvar brezupno propada, obrnili svoje orožje na tisto stran, od koder žuga pogin liberalnim in klerikalnim Slovincem. A ne tako naši mladi iz med učiteljskega stanu; ti še zmirom vzrokov neznačajnosti učiteljske iščejo pri narodni večini deželnega zbora, njim je še zmiraj krivo slovensko učiteljstvo društvo rasti in razširjevanja „Lehrerverein-a“, naj bolj pa obsojajo „Učit. Tov.“, ker ne piše v duhu časa, t. j. ker nima na vsaki strani peticij za zboljšanje učiteljske plače, ker se poganja za národno šolstvo na verski podlagi. „In učitelji, ki „ne marajo za tako pisavo, so prisiljeni, naročiti si liberalnih časnikov.“ Ali ti ljudje tako govore in pišejo iz sebičnosti, nevednosti, častilakomnosti ali iz naivnosti, kdo jih razume? Blaženi ljudje, da jih drugzega ne teži! Kdo ne misli tukaj na tiste meščane, ki so ob cesarjevem prihodu z metlami ob deske butali. Vprašani, zakaj da ne streljajo, so imeli sto in sto zgovorov, a najposlednji je bil še le ta, da nimajo smodnika. Tako vedo tudi naši mladi naštevati sto vzrokov, a pglavitnega ne poznajo ali ga nočejo povedati, a namest tega pa vzroka drugej in tam iščejo, kjer ga ni. Ti ljudje še zgodovine šolstva od l. 1860 naprej ne poznajo, se iz nje niso ničesa naučili; ali so premladi, ali pa preveč modri, da ljudi ne poslušajo, ki so sami to skusili, in okoliščine, v katerih smo sedaj, primerjajo z okoliščinami, v katerih smo bili še pred kratkim časom.

A ti ljudje pa vendar po zgledu onih meščanov prav verlo ob deske butajo, da se kar razlega po časnikih, ter napadajo v svoji gorečnosti

osebe, ki národní strani prav nič ne škodujejo, in so razpertije med učiteljstvom toliko krivi, kakor národní učitelji. — Kaj namreč hasne národní stvari vse udrihanje po ravnateljstvu in po nekaterih učiteljih na c. k. učiteljišču. — In nasprotniki naši ti, ti pa se jim smeja, kedar jim je pa ropotanja dosti, pa vernejo vse to v natlačeni, čeztekoči meri, in udrihajo po vsakem, kdor si upa imeti lastno prepričanje. Da pri takem ravnanji čedalje več tal med učiteljstvom zgublamo in nasproti izurjenemu, umnemu in dobro vredjenemu neprijatelju moramo propasti, to je gotovo.

Povzemimo pa ob kratkem zgodovino učiteljskih razmer na Kranjskem od jeseni l. 1872., kajti dosihdob je bila večina učiteljev národná. — Ali kako dolgo je terpela ta národnost. Nemčurji videti to národno navdušenje in ker so se bali, da bi vendar utegnili nekaj se prijeti, so začeli bolj strogo postopati, plamen je ugasnil, in zopet je bil ljudski učitelj prvi, ki je vse overgel, kar je poprej terdil in zagovarjal, mislé si: Bog je sam sebi naj prej brado ustvaril. — A to se more spoznati, nasprotniki so previdno in premišljeno ravnali. Naj mladi pišejo tolikrat, kolikrat hočejo od učiteljskih ničel, ki vlečejo z nemčurji, kaj pomaga vse to, ker imajo te ničle, ko bi že tudi res bile, pred sabo — enkljo — ki jim daje veljavo. Osnovali so svoj šolski list, vstanovili „Lehrerverein“, imé so dali zopet ljudski učitelji. — Ni bilo treba veliko vplivati in pritiskati na učitelje, hitro so spoznali svojo korist (!) in pozabili vse drugo, „Lehrerverein“ se je širil, morebiti še bolj, kakor so kolovodje sami mislili. Nemci imajo pa tudi izvrstno politiko, ki jih nikdar ne zapusti, po očetovski skerbé za svoje ljubimce, njih brezobzirnost in ekskluzivnost pa ne pozna ne konca ne kraja; po eni strani to miče in vabi, po drugi pa omahljive bega in plaši. V takih okoliščinah se „Schlztg.“ lahko hvali: „vse je za nami, učitelji so spregledali in slovo dali národnim „sanjarijam, vendar je enkrat napočila zora boljšega spoznanja?“ S kratko rečeno „Lehrerverein“ z železno roko vlada učitelje, tirja podložništvo in udanost, a ima svilnato rokavico. Učiteljem pripoveduje in kvasi o rečeh, katere radi slišijo n. p. o plači, o poprejšni služnosti in sedanji svobodi, o veljavi, njih važnosti in imenitnosti, jih graja in hvali ob enem. Pohvali pa priprostega človeka, obetaj mu, kar si želi; vse karkoli hočeš, napraviš iz njega; taka je pri večini naših učiteljev. Popustili so svoje stare, nekdanje prijatelje, volili si novih, kateri so jim bolj na dušo govorili in od katerih so več pričakovali. Nekateri so vendar že spoznali, da jih „Schlztg.“ za nos vodi, nekateri pa še sedaj tega ne spoznajo, t. j. imajo svoje vzroke, zaradi katerih tega nočejo spoznati. Toda pojmo dalje! Deželni zbor je l. 1872. novo šolsko postavo za Kranjsko sklenil. Da ni bila precej poterjena, ni bil drugi kriv, kakor deželni odbor v večini národen (?!). In ko je bila deželna šolska postava poterjena in speljana,

je že „Lehrerverein“ koval peticijo za peticijo; kdor jih ni podpisal, ni bil učitelj, je bil zoper povišanje učiteljske plače. Deželni zbor je odložil te prošnje z nejevoljo. A „Schlztg.“ je najdlja v tem povod, da je napadala deželni zbor, in vzlasti njegovo národno večino. Kdo more tedaj reči, da je „Schlztg.“ umazan list, kdo ne priznava vredništvu izvanredno in odlično spretnost in izurjenost v zvijači, prekanjenosti in umetnosti, kako se pači javno mnenje in propaganda dela. — Kaj pa naši mladi? — Nekoliko so se jim oči odperle; a kar store, je nepremišljeno in nepreudarjeno. Radi bi nekaj, pa sami ne vedo kaj in kako!? Sicer so pa ob početku l. 1874 verlo začeli udrihati — po načelih (?), ki jih zastopa „Schlztg.“; a tega ne, a le po tistih, ki se vredništva vdeleže! Brali smo l. 1874. več spisov iz omladinskih krogov, v katerih napadajo učenci na c. k. učiteljišču svoje učenike. Prašamo le, ali taki spisi národni stvari kaj koristijo, ali ni bila tukaj národnost le zagrinjalo, za katero se skriva mladeniška nepremišljenost, da ne rabimo družega izraza. In taki dopisniki hočejo podreti vpliv „Lehrervereina“ na kranjske učitelje. Taki dopisi, ki se tičejo zgolj oseb, strasti še huje vnemajo, stvari pa več škodijo kakor koristijo. — Naši mladi pa v svoji kratkovidnosti niso nikdar opuščali napadati slovensko učiteljsko društvo, in nekdo je pr. l. m. avgusta, ali iz šale ali v resnici svetoval, naj se liberalni slovenski učitelji združijo z liberalnimi nemškimi, da postane eno liberalno društvo! Čudo golemo, da so se vendar ohranili narodni učitelji, ki niso gledali niti na levo, niti na desno, in so ostali pri svojem prepričanju; ako so namreč ostali Slovenci, niso videli v domačem taboru drugega, kakor razpertiye, in poleg tega bati se je njim bilo svojih nemčurskih sosedov; ako so prestopili, so bili vsaj od ene strani zavarovani, in njih prestop jim je vtisnil neizbrisljivo znamenje prosvete, učenosti in učiteljske sposobnosti.

(Dalje.)

Vesoljna mera in vesoljna utež. *)

Kako važna in koliko vpliva ima raba enake mere in uteži za kupčijo in promet, kaže dovolj to, da so tako vesoljno — metersko mero — sprejele že skoraj vse omikane deržave. Izumeli so to mero na Francoskem konec preteklega stoletja in že l. 1799 obvezno (obligatorično) vpeljali; od l. 1840 velja tam kot jedina mera, in po nji že meri in tehta pol drug sto milijonov ljudi.

Tudi v Avstriji so se jeli ozirati na tako splošno mero, ki sedaj velja skoraj po vsi Evropi. Postava sklenjena l. 1871 v oboji zbornici

*) Pod tem imenom novega nič ne podajamo. Kar je tukaj rečenega, je v g. dr. Močnikovi knjigi „Nove avstrijske mere in uteži“ bolje in obširnejši povedano; a stvar je silo važna, zato radi o nji govorimo.